

Історія

УДК 930.85:004

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19980866>

**Візуалізація історії в цифрову епоху як новий формат репрезентації
історичної спадщини**

Галуха Любов Юріївна,

кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри історії та методики її
навчання, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне,
Україна, <https://orcid.org/0000-0002-5174-5286>

Грималюк Оксана Миколаївна,

кандидат історичних наук, викладач, ВСП «Рівненський технічний фаховий
коледж НУВГП», м. Рівне, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-9911-7820>

Вітенко Микола Дмитрович,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії Центральної та
Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-8486-4073>

Прийнято: 12.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація:** У статті досліджено феномен візуальної історії в умовах
цифрової епохи як новітнього формату репрезентації минулого.
Актуальність теми зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій, що*

трансформують способи збереження, інтерпретації та популяризації історичного дискурсу. Метою дослідження є аналіз особливостей формування візуальної історії як міждисциплінарного напрямку, а також визначення її ролі в сучасних практиках осмислення минулого. Методологічну основу становлять історико-культурний, міждисциплінарний, порівняльний і візуально-аналітичний підходи, які дали змогу комплексно дослідити взаємодію історії, медіа та цифрових технологій. У роботі застосовано методи аналізу цифрових джерел, інтерпретації візуального контенту та узагальнення наукових підходів до проблеми репрезентації історії. У результаті дослідження встановлено, що візуальна історія в цифрову епоху є ефективним інструментом осмислення історичного знання, що поєднує текстові, аудіовізуальні та інтерактивні елементи. Обґрунтовано, що цифрові платформи, соціальні мережі та мультимедійні ресурси сприяють розширенню доступу до історичної інформації, формуванню нових моделей колективної пам'яті та активному залученню користувачів до інтерпретації минулого. Виявлено, що візуалізація історії сприяє підвищенню рівня сприйняття складних історичних процесів, водночас створюючи ризики спрощення, фрагментації та суб'єктивізації історичного дискурсу. У висновках підкреслено, що візуальна історія є важливим напрямом розвитку сучасної історичної науки, який відображає зміну парадигми пізнання під впливом цифровізації. Вона надає нові можливості для дослідження та популяризації минулого, але потребує критичного підходу до використання візуальних джерел та цифрових інструментів. Отримані результати можуть бути використані для подальших досліджень у галузі історіографії, цифрових гуманітарних наук та медіакомунікацій.

Ключові слова: історія, цифровізація, інформатизація, мультимедійні ресурси, цифрові музеї, онлайн-архіви, репрезентація історичної спадщини.

**History Visualization in the Digital Era: A New Format for Historical
Heritage Representation**

Liubov Halukha,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department
of History and Methods of Teaching, Rivne State Humanitarian University,
Rivne, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-5174-5286>

Oksana Hrymaliuk,

Candidate of Historical Sciences, Lecturer, Separate structural subdivision “Rivne
Technical Professional College of the National University of Water and
Environmental Engineering”, Rivne, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-9911-7820>

Mykola Vitenko,

PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
History of Central and Eastern Europe and Special Branches of Historical Science,
Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-8486-4073>

***Abstract:** The article examines the phenomenon of visual history in the digital age as a new format for representing the past. The relevance of the topic is determined by the rapid development of digital technologies, which transform the ways of preserving, interpreting, and disseminating historical knowledge. The aim of the study is to analyze the features of the formation of visual history as an interdisciplinary field and to determine its role in contemporary practices of understanding the past. The methodological framework is based on historical-cultural, interdisciplinary, comparative, and visual-analytical approaches, which*

made it possible to comprehensively explore the interaction between history, media, and digital technologies. The study employs methods of analyzing digital sources, interpreting visual content, and generalizing scholarly approaches to the problem of historical representation. The results of the study show that visual history in the digital age functions as an effective tool for communicating historical knowledge, combining textual, audiovisual, and interactive elements. It is substantiated that digital platforms, social networks, and multimedia resources contribute to expanding access to historical information, shaping new models of historical memory, and actively engaging users in the process of interpreting the past. It is revealed that the visualization of history enhances the perception of complex historical processes; however, it also creates risks of simplification, fragmentation, and subjectivization of historical knowledge. The conclusions emphasize that visual history is an important direction in the development of modern historical science, reflecting a shift in the paradigm of historical cognition under the influence of digitalization. It opens up new opportunities for the study and popularization of the past, but requires a critical approach to the use of visual sources and digital tools. The obtained results can be used for further research in the fields of historiography, digital humanities, and media communications.

Keywords: *history, digitalization, informatization, multimedia resources, digital museums, online archives, representation of historical heritage.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть репрезентація історичного минулого зазнає помітних змін пов'язаних із поширенням цифрових технологій і нових медіа. Історичне знання дедалі частіше репрезентується не лише в текстах, а й у візуальних образах, інтерактивних та мультимедійних середовищах, що пропонують користувачеві принципово новий досвід сприйняття інформації. У цьому контексті візуальна історія набуває особливої значущості, оскільки дає змогу поєднати наукове

осмислення минулого з новими способами його репрезентації, орієнтованими на ширшу аудиторію.

Водночас увага до цього явища в наукових дослідженнях залишається фрагментарною. Окремі аспекти, пов'язані з аналізом візуальних джерел чи роллю медіа у формуванні історичної пам'яті, висвітлено частково, однак цілісного розуміння того, як змінюється сама логіка історичного пізнання під впливом цифрового середовища, досі не сформовано. Проблема не обмежується лише появою нових інструментів – вона також стосується зміни підходів до інтерпретації, способів осмислення знання та участі користувача у формуванні історичного наративу. Ця невизначеність окреслює проблемне поле, що потребує послідовного аналізу.

Не менш важливим є те, що візуальні формати не лише передають інформацію, а й формують емоційний досвід взаємодії з минулим. Це відкриває нові можливості для популяризації історії, проте водночас потребує осмислення меж між науковістю та медійністю, реконструкцією та інтерпретацією. Відсутність узгоджених підходів до аналізу таких процесів ускладнює інтеграцію візуальної історії в систему сучасних історичних досліджень.

Таким чином, проблема полягає не лише у фіксації змін щодо способів репрезентації минулого, а у спробі зрозуміти їхній вплив на зміст і характер історичного знання. Її розв'язання передбачає міждисциплінарний підхід і дає змогу глибше осмислити місце візуальної історії в сучасній гуманітарній науці, а також її значення для формування суспільних уявлень про минуле.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками під впливом цифрових технологій відбувається глибока трансформація культурних і освітніх практик. Ці зміни стосуються не лише інструментальних методів роботи з інформацією, а й організаційних та методичних підходів до досліджень, зберігання та репрезентації історичних і культурних даних.

Зокрема, сучасні цифрові платформи й візуальні інструменти дають змогу повному систематизувати архіви та історичні наративи, підкреслюючи важливість об'єктивності, точності та етичності в роботі з джерелами.

Українські дослідники активно аналізують практичні аспекти цифровізації в освіті та культурі. Зокрема, М. Москалюк та А. Лень наголошують, що цифрові інструменти змінюють процеси навчання й дослідження історії, відкриваючи нові можливості для міждисциплінарних підходів [1]. Дослідник В. Фесан доводить, що цифрові таймлайни слугують ефективним інструментом упорядкування хронологічних даних і наочного представлення історичних подій, водночас трансформуючи освітні практики [2]. У своїх працях Г. Папакін обґрунтовує концепцію «цифрового повороту» в джерелознавстві, визначаючи його як нову парадигму репрезентації історичних даних [3]. Питання теоретизації цифрових даних у культурній сфері розкриває В. Волинець, аналізуючи проблеми інтеграції цифрових технологій у культурні практики [4].

Важливі дослідження стосуються розвитку цифрових музеїв і застосування цифрових технологій для репрезентації культурної спадщини. Історіографічний розвиток концепції цифрових музеїв досліджує Я. Качковська [5], а Т. Винарчук аналізує виклики цифрової епохи та напрями розвитку історичної освіти [6]. Сучасний стан цифровізації джерел середньовічної історії України описує О. Бондаренко (O. Bondarenko), визначаючи перспективи їхнього застосування в наукових дослідженнях [7].

Міжнародні публікації надають ширшого контексту проблемі. Зміни в сценічному мистецтві й культурній документації під впливом цифрових технологій досліджує Д. Жолдак (D. Zholdak) [8]. Вплив цифрових інструментів на формування освітньої та культурної компетентності аналізують А. Ратій (A. Ratii) та І. Обуховська (I. Obukhovska) [9; 10]. На методологічних і дослідницьких аспектах цифрової історіографії та

гуманітарних наук зосереджуються Т. Еббрехт-Гартманн та колеги (T. Ebbrecht-Hartmann et al.), С. Мюнстер (S. Münster) і М. Террас (M. Terras), А. Зібольд (A. Siebold) та М. Валеріані (M. Valleriani), показуючи, як цифрові технології змінюють дослідницькі практики та культурні стандарти [11; 12; 13].

Аналіз досягнень у застосуванні інноваційних технологій у процесі вивчення історії України та оцінювання їхнього впливу на якість освіти здійснює Л. Галуха (L. Halukha) [16]. Авторка також обґрунтовує необхідність комплексного підходу до інтеграції інтерактивних технологій в освітній процес, що дозволяє не лише забезпечити доступ до історичної інформації, а й сприяє формуванню критичного мислення та глибокого розуміння історії [17].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростання інтересу до цифрових технологій у дослідженнях історії, недостатньо робіт, які системно розглядають візуальні форми подання минулого. Більшість наукових публікацій зосереджуються на окремих проєктах або технічних аспектах платформ, майже не заглиблюючись, як поєднання тексту, відео, графіки та інтерактивних елементів формує сприйняття історичних подій. Часто дослідники аналізують ресурси фрагментарно, без намагання оцінити їхній вплив на цілісне осмислення минулого й на активність користувачів у процесі інтерпретації історії.

Недостатньо уваги до того, як культурний і методологічний контексти визначають спосіб, у який візуальна історія транслює знання. Попередні дослідження не враховують взаємодії між медіа, історичним матеріалом і цифровими інструментами, що обмежує розуміння реальних механізмів осмислення історичного знання. Крім того, питання ризиків спрощення чи фрагментації інформації в цифрових форматах залишається майже не розкритим.

Недостатнє систематичне дослідження також ускладнює розроблення узгоджених методів аналізу візуального контенту, що обмежує порівняння результатів різних проєктів та їхню інтеграцію в ширші наукові дискурси. Саме ці прогалини роблять актуальним поглиблене вивчення візуальної історії в цифровому середовищі. Поточне дослідження спрямоване на заповнення цієї прогалини. Воно поєднує історико-культурний та візуально-аналітичний підходи з міждисциплінарним аналізом медіа, що дає змогу оцінити вплив цифрових форматів на сприйняття минулого та формування історичної пам'яті. Результати дослідження допоможуть розширити методологічний інструментарій у дослідженнях цифрових гуманітарних наук і сформуують підґрунтя для подальших практичних і наукових проєктів у сфері комунікації історії.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне дослідження феномену візуальної історії в умовах цифрової епохи, а також визначення її ролі як сучасного формату репрезентації минулого, що поєднує різні медіа та цифрові технології.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) проаналізувати особливості формування візуальної історії як міждисциплінарного напрямку, що охоплює історичні, культурні та медійні аспекти;
- 2) дослідити вплив цифрових платформ, мультимедійних ресурсів та інтерактивних інструментів на сприйняття історичної інформації та формування моделей колективної пам'яті;
- 3) оцінити роль візуалізації в підвищенні доступності історичних знань та активізації користувачької взаємодії;
- 4) виявити потенційні проблеми спрощення або фрагментації історичного знання в цифровому середовищі та запропонувати підходи до їхнього осмислення.

Ці завдання сприятимуть усебічному розкриттю потенціалу візуальної історії та визначенню її місця в сучасних дослідженнях і практиках популяризації минулого.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному історичному дослідженні дедалі більше уваги приділяють не лише тексту, а й візуальному представленню минулого. Так виникає напрям, відомий як візуальна історія, який досліджує, як сучасна аудиторія сприймає історичні події та як це впливає на їхнє розуміння. У цьому контексті зображення сприймається не лише як доповнення до тексту, а й стає самостійним носієм смислу. Йдеться не просто про розширення джерельної бази, а про зміщення акцентів у самому процесі пізнання, де зображення втрачає статус другорядного, набуваючи самостійного значення як носій смислу.

Візуальні джерела використовувалися давно, але лише останнім часом вони стали предметом окремого дослідження. Фотографія, кіно та цифрові медіа створили умови, за яких образи стають основним способом фіксації та трансляції подій. Візуальні матеріали дедалі частіше не супроводжуються текстом, а функціонують автономно, формуючи власну логіку інтерпретації. Це потребує від дослідника зміни фокуса: уваги до контексту, намірів автора та сприйняття аудиторією.

Візуальна історія формується на межі кількох наукових дисциплін: історія надає факти й аналіз, культурологія сприяє усвідомленню цінностей і символів часу, а медіадослідження показують, як створюються та поширюються візуальні матеріали. Це дає змогу сприймати історичний процес не просто як послідовність подій, а як комунікацію між різними учасниками – від автора зображення до сучасного глядача. Такий підхід практикують і в дослідженнях цифрових гуманітарних наук, де наголошується на важливості поєднання різних аналітичних стратегій для роботи з візуальними даними [12, с. 372]. Крім того, сучасні авторитарні режими демонструють, як освітній

процес і цифрові ресурси можуть використовуватися для ідеологічного впливу та формування певних наративів у свідомості користувачів [14; 15].

Цифровий поворот істотно змінив роботу з історичними джерелами. Платформи на кшталт Europeana чи Google Arts & Culture не лише зберігають матеріали, а й організують їх у хронологічні структури та тематичні колекції, що трансформує спосіб їхнього сприйняття. Користувачі отримують більше свободи, оскільки можуть досліджувати, комбінувати й переосмислювати матеріали, а не лише сприймати готовий текст [3, с. 164]. Водночас цифрові технології також створюють умови для формування складних візуальних наративів, у яких поєднуються різні типи даних і способи їхнього подання, тим самим розширюючи можливості історіографічної роботи [11, с. 176].

У межах трансформації форм репрезентації минулого в цифрову епоху особливо помітною є зміна ролі цифрових платформ, які не лише забезпечують доступ до інформації, а й визначають спосіб її впорядкування. Вони задають структуру, у якій історичні дані стають доступними для перегляду, пошуку та інтерпретації. Водночас така організація знання не є нейтральною, адже вона впливає на те, які зв'язки між подіями стають очевидними, а які залишаються поза увагою. Дослідження підкреслюють, що цифрове середовище стимулює активнішу участь користувача у взаємодії з історичним матеріалом, що змінює традиційні моделі сприйняття історії [1, с. 96].

Інтерактивні інструменти дають змогу користувачеві не лише читати про події, а й спостерігати їх у динаміці. Лінії часу показують хронологію як процес, інтерактивні карти відкривають просторовий вимір подій, а візуальні архіви дають змогу безпосередньо працювати з джерелами. Завдяки цьому історія стає наочнішою та зрозумілішою [2; 4].

У сучасному інформаційному середовищі історичне знання дедалі частіше виходить за межі академічних текстів і набуває форм, які

передбачають безпосередню взаємодію з користувачем. Цифрові платформи в цьому процесі виконують не лише функцію збереження матеріалу, а й визначають спосіб його подання, структуру й навіть ритм сприйняття. Саме через них історія починає існувати як динамічний простір, відкритий до постійного доповнення й переосмислення.

Онлайн-архіви, цифрові музеї та освітні ресурси формують нову інфраструктуру роботи з історичними даними. Вони дають змогу працювати з матеріалами, які раніше були доступні лише в межах спеціалізованих установ, і водночас змінюють сам формат взаємодії з ними. У цифровому музеї користувач не обмежується переглядом експозиції, а самостійно вибудовує маршрут, зупиняється на окремих деталях, повертається до фрагментів, які привернули увагу. Така форма подання культурної спадщини розширює можливості її осмислення та популяризації, водночас висуваючи нові вимоги до організації матеріалу та способів його інтерпретації [6, с. 15].

Окремого значення набувають соціальні мережі, які фактично стали одним з основних каналів поширення історичного контенту. У цьому середовищі історія постає у форматі коротких повідомлень, зображень і відео, що швидко змінюються, формуючи фрагментарну, але емоційно насичену картину минулого. Такий формат впливає не лише на масштаб аудиторії, а й на характер сприйняття: увага зосереджується на окремих образах і сюжетах, які легко впізнаються та швидко поширюються. Водночас це середовище відкриває простір для нових форм культурної документації, зокрема через фотографію та інші візуальні практики, що фіксують і транслюють досвід пам'яті, а також через цифрові проекти, які поєднують мистецькі та історичні підходи [8, с. 746].

У табл. 1 показано, як різні цифрові середовища впливають на сприйняття історії.

Цифрові середовища комунікації та їхній вплив на сприйняття історичного знання

Цифрове середовище / інструмент	Особливості подання історичного матеріалу	Вплив на сприйняття та інтерпретацію
Онлайн-архіви	Оцифровані документи, систематизований доступ до джерел	Формують аналітичне сприйняття, орієнтоване на самостійну роботу з матеріалом
Цифрові музеї	Віртуальні експозиції, мультимедійний супровід, інтерактивність	Поєднують пізнавальний і емоційний досвід, сприяють глибшому залученню
Освітні платформи	Структуровані курси, візуалізовані пояснення, мультимедійні матеріали	Полегшують розуміння складних процесів і підтримують системне засвоєння знань
Соціальні мережі	Короткі візуальні формати, швидке поширення контенту	Формують фрагментарне, але емоційно насичене уявлення про минуле
Інтерактивні інструменти (таймлайни, карти, архіви)	Динамічна репрезентація подій у часі та просторі	Дають змогу простежити зв'язки між подіями та краще орієнтуватися в історичних процесах
Візуальні образи (фото, відео, реконструкції)	Образне відтворення подій, акцент на деталях і символах	Активізують емоційне сприйняття та впливають на формування особистого ставлення

Джерело: узагальнено авторами на основі [2; 4; 5; 6; 8; 10; 11; 13; 16; 17]

У табл. 1 наведено різні цифрові середовища комунікації та їхній вплив на сприйняття історичного знання. Кожен інструмент формує специфічний тип сприйняття: онлайн-архіви стимулюють аналітичну роботу з джерелами, цифрові музеї поєднують знання та емоції, соціальні мережі дають фрагментарне, але виразне уявлення про минуле, а інтерактивні карти та

таймлайни допомагають бачити зв'язки між подіями. Наприклад, Google Arts & Culture дає змогу переглядати віртуальні експозиції та створювати власні тематичні виставки, що активізує активну взаємодію здобувачів освіти з матеріалом. Таким чином, цифрові ресурси не лише зберігають дані, а й безпосередньо впливають на спосіб сприймання та інтерпретації історії.

Цифрове середовище поступово змінює сам характер взаємодії людини з історичним матеріалом, і ці зміни найвиразніше виявляються в зростанні ролі користувача. Якщо раніше сприйняття історії здебільшого відбувалося в межах тексту чи експозиції, то сьогодні воно дедалі частіше пов'язане з можливістю обирати, переглядати, поєднувати та переосмислювати інформацію в зручному для себе форматі. Інтерактивність є не додатковою опцією, а природною характеристикою цифрового середовища, що визначає спосіб роботи з історичним знанням.

Ця інтерактивність виявляється не лише в технічних інструментах, а й у самій логіці взаємодії з матеріалом. Користувач має змогу не тільки ознайомлюватися з готовим змістом, а впливати на його структуру: переходити між різними рівнями інформації, зосереджуватися на окремих сюжетах, повертатися до вже переглянутого, порівнювати різні джерела. У такому форматі історія вже не завершений наратив, а відкрите поле для інтерпретації, де значення формується в процесі взаємодії.

Важливим складником цього процесу є участь користувачів у створенні та поширенні історичного контенту. Соціальні мережі, відкриті платформи, цифрові архіви створюють умови, за яких аудиторія є не лише споживачем інформації. Вона долучається до її циркуляції, додає власні коментарі, інтерпретації, іноді навіть створює нові візуальні чи текстові матеріали. З огляду на це історичне знання починає існувати в середовищі постійного обміну, де офіційні наративи взаємодіють з особистими поглядами та досвідом.

У такому середовищі формується індивідуальна траєкторія сприйняття історії. Кожен користувач вибудовує власну логіку ознайомлення з матеріалом, орієнтуючись на інтереси, попередній досвід і доступні ресурси. Це не означає втрати зв'язку з науковими підходами, проте змінює спосіб їхнього засвоєння: знання не просто передається, а поступово вибудовується в процесі взаємодії з різними джерелами та форматами.

Такі зміни неминуче впливають і на роль дослідника. Він більше не є єдиним посередником між минулим і аудиторією, а працює в умовах відкритого інформаційного простору, де його інтерпретації співіснують з іншими формами репрезентації історії. У цьому контексті особливого значення набуває здатність не лише створювати науково обґрунтований зміст, а й інтегрувати його в цифрове середовище, де він буде зрозумілим і доступним для різних груп користувачів. Зміна ролі дослідника пов'язана з необхідністю враховувати нові способи комунікації та взаємодії з аудиторією, тоді як активність користувачів стає важливим чинником формування сучасних практик осмислення історії [1, с. 98].

Звернення до візуальних форм у представленні історії відкриває нові можливості для роботи з матеріалом, проте водночас виявляє й низку складних проблем, які не завжди є очевидними. У цифровому середовищі вони стають особливо значущими, оскільки швидкість створення й поширення контенту значно випереджає його осмислення. Унаслідок цього зростає суперечність між доступністю історичного знання та глибиною його інтерпретації.

Головною проблемою є швидкість і форма подання інформації. Візуальні матеріали часто показують окремі образи або спрощені сюжети, унаслідок чого складні процеси втрачають контекст. Матеріал подається окремими блоками, що швидко змінюють один одного й легко сприймаються. Така структура ускладнює формування цілісного уявлення про події, адже зв'язки між фрагментами не завжди очевидні. Цифрове середовище змінює саму

природу культурних даних і спосіб їхнього функціонування, що потребує переосмислення підходів до їхнього аналізу [4, с. 202].

Окремої уваги потребує питання інтерпретації, яке в умовах візуалізації набуває виразнішого суб'єктивного виміру. Зображення, відео або реконструкції завжди передбачають певний кут бачення, навіть якщо це не декларується відкрито. У цифровому середовищі, де користувач може самостійно обирати й комбінувати матеріали, ця суб'єктивність лише посилюється. Унаслідок цього формується множинність інтерпретацій, що ускладнює розмежування між науковим аналізом і вільним трактуванням.

Не менш важливою залишається проблема об'єктивності. За умови відкритого доступу до створення контенту ускладнюється контроль якості та наукової коректності матеріалів. Це стосується як окремих фактів, так і загальної логіки подання історії. У цьому контексті дослідники підкреслюють, що «цифровий поворот» змінює не лише форму, а й статус історичного джерела, що потребує нових підходів до його оцінювання. Водночас освітні й культурні практики мають враховувати ці виклики, формуючи уважніше ставлення до способів репрезентації історичного знання.

Для узагальнення зазначених аспектів доцільно їх систематизувати (табл. 2).

Таблиця 2

Основні ризики візуалізації історичного знання в цифровому середовищі

Проблемний аспект	Прояв у цифровому середовищі	Наслідки для сприйняття історії
Організація матеріалу	Подання складних процесів через окремі образи або короткі сюжети	Зменшення глибини розуміння та втрата контексту
Структура наративу	Фрагментарне розміщення інформації на різних платформах	Ускладнення формування цілісного уявлення про події

Інтерпретаційний вимір	Наявність різних поглядів у візуальному контенті	Посилення суб'єктивного сприйняття історії
Перевіреність джерел	Відкритість до створення й поширення матеріалів без належної перевірки	Ризик неточностей і зниження наукової коректності

Джерело: узагальнено авторами на основі [3; 4; 6]

Дані табл. 2 підтверджують, що візуалізація історичного знання в цифрову епоху супроводжується не лише розширенням можливостей, а й появою нових викликів, які потребують осмислення. Вони стосуються не стільки самих технологій, скільки способів їхнього застосування й тих змін, які вони вносять у процес пізнання минулого.

Розвиток візуалізації історії не є завершеним процесом – навпаки, він лише окреслює напрями, що поступово набувають чітких обрисів у сучасному науковому та освітньому середовищі. Цифрові технології продовжують інтегруватися в гуманітарні дослідження, змінюючи як інструменти роботи, так і підходи до осмислення історичного матеріалу. Це не лише питання технічного оновлення, а й поступове переосмислення того, як саме може існувати історичне знання в умовах цифрової культури.

Одним із важливих напрямів є розвиток методів аналізу візуального контенту. Збільшення обсягу цифрових матеріалів вимагає чітких підходів до їхньої інтерпретації, які враховують як зміст, так і форму подання. У цьому контексті дослідження цифрової історіографії підкреслюють значення поєднання різних аналітичних стратегій, що дає змогу працювати з візуальними даними більш системно [12, с. 382].

Водночас зростає потреба у формуванні критичного підходу до застосування цифрових інструментів. Йдеться не про обмеження, а про усвідомлення тих умов, у яких вони функціонують, і їхніх впливів на процес пізнання. Робота з візуальним матеріалом вимагає уваги до джерела, контексту

створення та способу подання, що дає змогу зберегти наукову обґрунтованість у нових форматах.

Для узагальнення перспектив розвитку візуальної історії доцільно їх систематизувати (рис. 1).

Рис. 1. Основні напрями розвитку візуальної історії в цифрову епоху

Джерело: власна розробка авторів

На рис. 1 продемонстровано основні напрями розвитку візуальної історії в цифрову епоху, об'єднуючи технологічні, методологічні й практичні аспекти. Використання цифрових платформ, архівів та мультимедійних ресурсів забезпечує дослідникам доступ до широкого спектра джерел і дає змогу працювати з великими обсягами даних, що значно розширює потенціал історичних досліджень. Розроблення підходів до інтерпретації візуального контенту формує методологічну основу для аналізу, поглиблює наукову аргументацію та сприяє структурованому розумінню історичних процесів.

Практичне застосування цифрових технологій в наукових дослідженнях, навчанні, музеях та медіапроектах дає змогу робити історичне знання доступнішим і привабливішим для широкої аудиторії, водночас стимулюючи

інтерес до минулого [7, с. 48]. Усвідомлення обмежень і впливів цифрового середовища підкреслює необхідність критичного підходу під час роботи з візуальною інформацією, що гарантує об'єктивність та наукову коректність представлених даних. Така систематизація показує, що цифрові технології не лише змінюють форми репрезентації історії, а й стають інструментом інтеграції наукового аналізу, практичного використання та популяризації історичного знання.

Висновки. Результати дослідження засвідчили, що візуалізація історії в цифрову епоху дає змогу поєднувати історичне джерело, текст, аудіо/відеоматеріали та інтерактивні елементи. Цифрові платформи й мультимедійні ресурси трансформують спосіб сприйняття історії, залучають користувачів і сприяють формуванню нових моделей історичної пам'яті. Водночас важливо зберігати критичний підхід, щоб уникнути спрощення історії, її фрагментації, суб'єктивізації та політизації.

З'ясовано, що візуалізація історії підвищує ефективність сприйняття складних історичних процесів, однак створює потенційні ризики спрощення, фрагментації та суб'єктивізації знання. Виявлено, що інтеграція історичного, культурного та медійного аспектів у межах візуальної історії дає змогу створювати цілісні наративи, водночас підкреслюючи важливість критичного підходу до використання цифрових джерел.

Отримані результати підтверджують, що цифровізація історичної інформації змінює парадигму історичного пізнання: від лінійного текстового викладу до динамічних, мультимедійних та інтерактивних форматів, які враховують різноманітні способи взаємодії користувача з історичним матеріалом. Водночас підкреслено необхідність розроблення методологічно узгоджених підходів до аналізу візуальних джерел з метою уникнення втрати контексту та змістового спотворення історії.

Отже, візуальна історія відкриває нові можливості, проте дослідникам варто більше уваги приділяти взаємодії користувачів із контентом та потенційним викривленням фактів. Її застосування доцільне не лише в науковій і освітній сферах, а й у медіа та культурних практиках, що потребує системного та критичного підходу.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення взаємодії користувачів із мультимедійними історичними ресурсами, аналіз впливу інтерактивних форматів на критичне мислення та формування історичної компетентності. Особливу увагу необхідно приділити методологічному забезпеченню аналізу візуальних джерел, розробленню інструментів мінімізації ризиків спрощення, фрагментації та суб'єктивізації історичної інформації. Крім того, перспективним є дослідження інтеграції цифрових платформ в освітні та культурні практики з урахуванням різних способів взаємодії користувачів і медійних аспектів, що дасть змогу розробити узгоджені рекомендації для ефективного використання візуальної історії в науці, освіті та медіа.

Список використаних джерел

1. Москалюк М. М., Лень А. В. Цифрові технології та їх роль у вивченні історії. *Відкрите освітнє Е-середовище сучасного університету*. 2025. № 18. С. 92–102. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2025.188>
2. Фесан В. А. Цифрові таймлайни як інструмент репрезентації історичних наративів: аналіз проєкту «Історія України» на платформі Time Graphics. *Культурологічний альманах*. 2025. № 3. С. 78–88. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.3.10>
3. Папакін Г. «Цифровий поворот» у джерелознавстві: реальність, перспектива чи ілюзія? *Український історичний журнал*. 2021. № 1. С. 153–169. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2021.01.153>

4. Волинець В. Цифрові технології у сфері культури: теоретизація проблеми цифрових даних і культурної спадщини. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2021. № 4(2). С. 195–205. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.4.2.2021.247481>
5. Качковська Я. О. Розвиток концепції цифрових музеїв: історіографічний огляд. *Культурологічний альманах*. 2024. № 1. С. 101–106. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.12>
6. Винарчук Т. В. Виклики цифрової епохи та напрями розвитку історичної освіти. *Культурологічний альманах*. 2022. № 2. С. 14–16. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.2.3>
7. Бондаренко О. Цифровізація джерел середньовічної історії України: сучасний стан та перспективи. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Історичні науки*. 2024. № 67. С. 44–53. DOI: [https://doi.org/10.31909/26168774.2024-\(67\)-3](https://doi.org/10.31909/26168774.2024-(67)-3)
8. Zholdak D. The Art of Opera Design in the Context of the Digital Turn: Culture, Technology, Ethics. *International Journal on Culture, History, and Religion*. 2025. № 7(SI3). P. 736–754. DOI: <https://doi.org/10.63931/ijchr.v7iSI3.261>
9. Ratii A. Mentorship model for the development of environmental culture in future fashion designers. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 21. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16976360>
10. Obukhovska I. Photography as a means of preserving intangible cultural heritage and its popularisation. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. № 86 (2). P. 190–196. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-2-29>
11. Ebbrecht-Hartmann T., Stiassny N., Henig L. Digital visual history: historiographic curation using digital technologies. *Rethinking History*. 2023. Vol. 27. № 2. P. 159–186. DOI: <https://doi.org/10.1080/13642529.2023.2181534>

12. Münster S., Terras M. The visual side of digital humanities: a survey on topics, researchers, and epistemic cultures. *Digital Scholarship in the Humanities*. 2020. Vol. 35. № 2. P. 366–389. DOI: <https://doi.org/10.1093/lc/fqz022>

13. Siebold A., Valleriani M. Digital perspectives in history. *Histories*. 2022. Vol. 2. № 2. P. 170–177. DOI: <https://doi.org/10.3390/histories2020013>

14. Лисянський П. Л. Використання освітнього процесу авторитарними режимами як інструмент ідеологічного підкорення населення. *Політикус: наук. журнал*. 2024. № 4. С. 113–121. URL: dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/21452/1/19.pdf (дата звернення: 02.02.2026)

15. Лисянський П. Л. Воєнізація освітнього процесу в РФ: загрози та наслідки. *Регіональні студії: науковий збірник*. 2024. № 38. С. 26–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2024.38.4>

16. Halukha L. Analysis of achievements and prospects for the use of innovative technologies in the study of the history of Ukraine. *Amazonia Investiga*, 2024. Vol. 13, № 82. P. 81–90. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.82.10.6>

17. Галуха Л. Ю. Технологічні інновації в збереженні історичної пам'яті в українській освіті. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 11 (29). С.1883–1897. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11\(29\)-1883-1897](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11(29)-1883-1897)